

Aan de fractievoorzitters van de Tweede Kamer / leden van de
Kamercommissies Binnenlandse Zaken / Financiën

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum verzending 6 mei 2021
behandeld door D. Steert	doorkiesnummer 14 0320	bijlagen 1	dossiernummer
onderwerp Financiële situatie gemeenten – voorbeeld Lelystad			pr-nummer

Geachte fractievoorzitter / leden van de commissie Binnenlandse Zaken /
Financiën,

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de gemeentelijke financiën onder druk zijn komen te staan. We hebben daarvoor bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties reeds meerdere malen schriftelijk aandacht gevraagd. Deze brieven hebben echter tot dusver niet geleid tot een reactie. Datzelfde geldt voor praktisch alle noodsignalen die in de afgelopen jaren door gemeenten kenbaar zijn gemaakt. Tot op dit moment zijn er geen acties ondernomen om de financiële positie van gemeenten in het algemeen - en Lelystad in het bijzonder – structureel te verbeteren.

Dat de gemeenten er in financieel opzicht beroerd voor staan komt door besluitvorming vanuit Den Haag. Deze geluiden uit het land zijn het afgelopen jaar steeds vaker te horen en naderen een climax: het is inmiddels vijf over twaalf. Zo zorgen de financiële tekorten ervoor dat gemeenten gedwongen worden waardevolle (preventieve) voorzieningen weg te bezuinigen. Hoewel Lelystad de diverse bezuinigingen in de afgelopen jaren met het nodige kunst en vliegwerk lang op heeft kunnen vangen is de ondergrens inmiddels bereikt. De stapeling van financiële knelpunten maakt dat er nog steeds tot op het bot bezuinigd moet worden, met desastreuze gevolgen.

Het kabinetsbericht van 22 april waarin staat dat gemeenten in 2021 incidenteel €613 miljoen ontvangen om de crisiscapaciteit in de jeugd-ggz uit te breiden en de wachttijden aan te pakken is natuurlijk meer dan welkom.

Het verandert echter niets aan het door gemeenten ervaren structurele tekort dat op basis van onafhankelijk onderzoek is becijferd op jaarlijks €1,7 miljard.

De inzet van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de onlangs opgestarte actie #gemeenteninnood geven precies aan waar de pijn zit. Het water staat de gemeente aan de lippen en het nog verder doorvoeren van bezuinigingen zorgt ervoor dat er zelfs bezuinigd moet worden op de meest basale voorzieningen in de stad. Het is niet aan de inwoners uit te leggen dat het onderhoud van de openbare ruimte keer op keer wordt uitgesteld. Dat er bezuinigd wordt op belangrijke preventieve voorzieningen die er juist zijn om de meest kwetsbare inwoners te ondersteunen. In sommige gemeenten moet het zwembad of de bibliotheek noodgedwongen worden gesloten, gewoonweg omdat het geld op is.

Gemeenten zijn voor inwoners van Nederland het eerste gezicht van de overheid. Juist deze eerste overheidslaag kan een belangrijke rol vervullen in het herstel van vertrouwen in de overheid. Dit is echter alleen mogelijk wanneer gemeenten hier de financiële armslag voor hebben. Om een beeld te geven van de oorzaak achter deze financiële problematiek is bij deze brief een bijlage opgenomen. In deze bijlage staat een opsomming van de besluiten die ten grondslag liggen aan deze huidige stapeling van financiële problematiek voor gemeenten in het algemeen – en Lelystad in het bijzonder.

In het belang van onze inwoners blijven wij de desastreuze gevolgen van deze problematiek onder de aandacht brengen. Hopelijk bent u in staat dit signaal mee te nemen in de gesprekken die in het kader van de kabinetsformatie plaats gaan vinden.

De collegeleden van Lelystad wensen u in de aankomende periode veel wijsheid toe in de uitvoering van uw belangrijk werk als volksvertegenwoordiger. Wij hopen dat u de gemeenten en haar inwoners de aandacht geeft die zij verdienen.

Hoogachtend,

Het college van de gemeente Lelystad,

de secretaris,

de burgemeester,

A. Schepers

mr. H.M. Meijdam

Een afschrift van deze brief is verstuurd naar:

- **Minister van Binnenlandse Zaken**
- **Minister van Financiën**
- **Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland**
- **Gemeenteraad van de gemeente Lelystad**
- **Vereniging van Nederlandse Gemeenten**

Bijlage: opsomming besluiten Rijksoverheid met negatief financieel effect gemeente Lelystad

Zoals zichtbaar wordt uit onderstaande opsomming zorgt besluitvorming vanuit Den Haag er stevast voor dat gemeenten er in financiële zin aan onderdoor gaan. Lelystad heeft een begrotingstotaal van rond de 300 miljoen euro, dat voor het overgrote deel wordt ingezet om het wettelijk takenpakket uit te voeren. Het soort effecten dat hieronder inzichtelijk is gemaakt kan niet langer worden opgevangen door bezuinigingen of het verhogen van de lokale belastingen.

Generieke kortingen op het gemeentefonds in de afgelopen jaren:

- Opschalingskorting (€960 miljoen in 2025; effect Lelystad op termijn -€4,25 miljoen per jaar)
- Korting op onderwijshuisvesting (€256 miljoen; effect Lelystad -€1,25 miljoen per jaar)
- Korting BTW Compensatiefonds (500 miljoen; effect Lelystad -€2,25 miljoen per jaar)

Bezuinigingen op de gedecentraliseerde taken, terwijl het volume toeneemt:

- Wmo en huishoudelijke hulp (€1 miljard; effect Lelystad -€4,5 miljoen)
- Jeugdhulp (€450 miljoen; effect Lelystad -€3 miljoen per jaar, daarnaast nadelig effect door aanpassing verdeelmodel -€7 miljoen per jaar)
- Re-integratieactiviteiten binnen de Participatiewet (budgetten zijn fors gekrompen terwijl de doelgroep in de aankomende jaren alleen maar groter wordt)

Verdeelsystematiek biedt geen stabiliteit:

- De trap op / trap af systematiek leidt tot grote onvoorspelbaarheid voor gemeenten. Evenals ingewikkelde dwarsverbanden tussen het BTW compensatiefonds en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Terwijl er al tot op het bot bezuinigd moet worden zijn gemeenten gedwongen verder in te grijpen op het voorzieningenniveau bij tegenvallende circulaire vanuit de Rijksoverheid.
- De herverdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is voor veel gemeenten onnavolgbaar. In de afgelopen jaren zorgde de switch van een historisch naar een objectief verdeelmodel binnen de Jeugdhulp er al voor dat Lelystad ruim 25% van het budget moest inleveren, nog bovenop de korting die al door het Rijk was opgelegd bij de overheveling van het landelijke budget. Begin februari 2021 zijn de voorlopige resultaten bekend geworden van de herijking van het gemeentefonds. Hieruit blijkt dat Lelystad er nog eens zo'n 23 euro per inwoner op achteruit zou gaan (effect komt neer op nog eens zo'n -€1,75 miljoen per jaar).

Onafhankelijke onderzoeken stellen gemeenten in het gelijk:

- Onafhankelijk onderzoek van AEF heeft aangetoond dat gemeenten jaarlijks €1,7 miljard tekort komen op de uitvoering van de Jeugdzorg¹. Ook in Lelystad is er sprake van een enorm gat tussen de ontvangsten vanuit het Rijk en de daadwerkelijke inzet van middelen. Ondanks een enorme bezuinigingsopgave - waarmee de kosten op het gebied van Jeugdhulp met ongeveer 20% teruggebracht moeten worden – is er nog steeds sprake van een structureel tekort van €5 miljoen per jaar. De gemeenteraad heeft ingrijpende keuzes moeten maken binnen de rest van de begroting om dekking voor deze middelen te kunnen vinden. Verder bezuinigen wordt als weinig realistisch gezien.
- Uit onderzoek dat is uitgevoerd op verzoek van de Tweede Kamer blijkt dat gemeenten sinds 2015 ruim 2,4 miljard euro hebben bezuinigd op hun uitvoeringscapaciteit, terwijl hun takenpakket juist fors toenam. Dat is een krimp van bijna 15%. De oorzaak? De oplopende tekorten in het sociaal domein. Dit onderzoek naar de financiële positie van gemeenten heeft de toepasselijke naam 'gemeenten in de knel' gekregen en is op 15 april 2021 aan de Tweede Kamer aangeboden².
- Er zijn nog veel meer voorbeelden te noemen waar gemeenten in de knel zitten en komen te zitten. De invoering van de Omgevingswet en de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord zijn ongetwijfeld bekend. Doordat gemeenten alle zeilen moeten bijzetten om het huidige voorzieningenniveau zoveel mogelijk in stand te houden, biedt de begroting onvoldoende ruimte om de beoogde bijdrage te leveren aan landelijke opgaven voor klimaatadaptatie, energietransitie en woningbouw.

¹ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z25509&did=2020D53563

² https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z06139&did=2021D13506